

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**Кафедра економіки та управління виробничим
і комерційним бізнесом**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

та завдання до контрольної роботи з дисципліни

«ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ»

Харків – 2024

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом 12 лютого 2024 р., протокол № 10.

Методичні вказівки та завдання до контрольної роботи з дисципліни «Державне управління економікою» рекомендовано для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Економіка підприємства» заочної форми навчання

Укладачі:

проф. М. В. Корінь,

асп. Є. В. Жернова

Рецензент

проф. Н. Є. Каличева

Зміст

Вступ	4
Загальні положення	7
Теоретична частина контрольної роботи	7
Практична частина контрольної роботи	12
Вимоги до оформлення контрольної роботи	27
Вимоги до захисту контрольної роботи та іспиту	27
Перелік питань для підготовки до іспиту	28
Список літератури	31
Додаток А	34

ВСТУП

Державне управління необхідне для вирішення найважливіших проблем із забезпечення сталого розвитку і соціально-економічної ефективності національної економіки в надскладних умовах нестабільності та поширення кризових явищ. Державне управління спрямоване на раціональне функціонування ринкової економіки, досягнення соціально-економічної стабільності, забезпечення національних конкурентних переваг, адаптацію ринкового механізму до реально змінюваних умов господарювання; не має бути відстороненим від регулювання господарської діяльності, а має вдосконалювати і активувати перехід від застарілих технологій до новітніх, які потребують високого рівня професійних знань і володіння найсучаснішими економічними інструментами.

У ринковій економіці державне управління є системою заходів, за допомогою яких здійснюється цілеспрямований, координуючий процес управлінського впливу уряду країни на окремі сегменти внутрішнього та зовнішнього ринків за допомогою макро- та мікроекономічних регуляторів із метою досягнення довготривалого сталого розвитку та рівноважного зростання економічної системи. Державне управління у сфері економіки ґрунтується на конституційному положенні про соціальну спрямованість економіки. Управління має на меті органічне поєднання заходів для економічного зростання та фінансової стабілізації з активною соціальною політикою, спрямованою на підвищення життєвого рівня населення. Основними напрямками, охопленими державним управлінням у сфері економіки, є фінансова політика та її стабілізація; грошово-кредитна політика і зміцнення банківської системи; інноваційно-інвестиційна діяльність; прискорення приватизаційних процесів; посилення управління державним сектором економіки; зовнішньоекономічна політика й залучення іноземних інвестицій; подолання платіжної кризи; політика доходів і регулювання заробітної плати; стимулювання малого бізнесу та соціальна політика.

Державне управління економікою доповнює ринковий механізм, разом складають єдину систему макроекономічного управління народного господарства.

За вище зазначених умов дисципліну «Державне управління економікою» слід розглядати як один з інструментів формування ринкового світосприйняття, фактор професійної підготовки економістів, що будуть діяти в регульованому з боку держави ринковому середовищі.

Дисципліна «Державне управління економікою» є вибірковою для здобувачів, які навчаються за програмою підготовки бакалаврів за економічними напрямками підготовки заочної форми навчання.

У результаті вивчення курсу «Державне управління економікою» здобувачі повинні:

знати:

- теоретичні основи формування та реалізації стратегії розвитку економіки;
- характерні риси української господарської системи і системи управління економікою;
- засоби впливу держави на економічний і соціальний розвиток національної економіки;
- сутність, функції, методологію та методику соціально-економічного прогнозування, державного програмування і макроекономічного планування;
- загальні риси світового досвіду розвитку державного управління національною економікою в глобальному економічному просторі;

вміти:

- визначати особливості української моделі економіки і системи її регулювання;
- оперативно оцінювати соціально-економічну ситуацію і пов'язані з цим оцінюванням завдання державного рівня;
- прогнозувати основні тенденції розвитку економіки і наслідки регуляторних заходів держави;

- використовувати макроекономічні показники для обґрунтування аналітичних висновків про сучасний стан економіки України та оцінювання стратегії її розвитку;

- визначати прогресивні напрями державного регулювання економіки;
- давати порівняльну характеристику методів державного регулювання економіки;

- застосовувати надбані знання на практиці;

розуміти:

- сутність категорій, що визначають зміст окремих тем і розділів дисципліни;

- взаємозв'язки, взаємозалежності і взаємообумовленості регуляторних заходів, що здійснюють уповноважені державні органи;

- явища і тенденції, що спостерігають в економіці;

- роль і можливості держави в регулюванні економіки;

застосовувати отримані знання:

- для оцінювання державної стратегії економічного розвитку України;

- пояснення процесів і тенденцій, що спостерігають в економіці України;

- оцінювання стану економіки, як системи, так і окремих її складових;

- виконання домашніх завдань, контрольних робіт, науково-дослідних робіт і отримання заліку.

Мета контрольної роботи з дисципліни «Державне управління економікою» – досягти виконання всіх вище зазначених вимог щодо вивчення дисципліни, закріпити і поглибити теоретичні знання, здобуті здобувачем у процесі самостійного її вивчення, сформувати уміння працювати з науково-методичною літературою, законодавчими актами тощо.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Контрольна робота містить теоретичну та практичну частини, при виконанні яких рекомендовано ознайомитися з законодавчо-нормативною базою України у сфері державного управління економікою, науковими публікаціями в цій сфері та використовувати дані статистичних збірників України.

Номер варіанта завдань теоретичної частини визначають за останньою цифрою номера залікової книжки та першою літерою прізвища (таблиця 1).

Номер варіанта завдань практичної частини визначають за останньою цифрою номера залікової книжки

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Завдання теоретичної частини

Оформлюється у вигляді реферату за двома теоретичними питаннями, номери питань наведені в таблиці 1 (обирати за варіантом здобувача).

Таблиця 1 – Таблиця вибору теоретичних питань контрольної роботи

Остання цифра номера залікової книжки	Перша літера прізвища			
	А-Е	Ж-К	Л-С	Т-Я
0	1, 41	11, 51	21, 61	31, 71
1	2, 42	12, 52	22, 62	32, 72
2	3, 43	13, 53	23, 63	33, 73
3	4, 44	14, 54	24, 64	34, 74
4	5, 45	15, 55	25, 65	35, 75
5	6, 46	16, 56	26, 66	36, 76
6	7, 47	17, 57	27, 67	37, 77
7	8, 48	18, 58	28, 68	38, 78
8	9, 49	19, 59	29, 69	39, 79
9	10, 50	20, 60	30, 70	40, 80

Тематика теоретичної частини контрольної роботи

- 1 Сутність і принципи державного управління економікою.
- 2 Система органів державного регулювання економіки.
- 3 Структура органів виконавчої влади України.
- 4 Функції та повноваження державних органів у сфері економічного регулювання. Функції та повноваження Президента України, Верховної Ради України в регулюванні економіки.
- 5 Функції та повноваження Кабінету Міністрів України, функції та повноваження державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в регулюванні економіки.
- 6 Суть правового регулювання економіки. Правові регулятори, їхні зміст і значення.
- 7 Законодавча база правового регулювання економіки в Україні. Закони України як інструмент втілення державної соціально-економічної політики.
- 8 Адміністративні методи державного регулювання економіки, їхні цілі, значення, сфера застосування.
- 9 Система адміністративних регуляторів (важелів), їхня характеристика та призначення. Ліцензії, квоти, стандарти, норми, санкції.
- 10 Державне замовлення та державні контракти як засоби задоволення державних потреб у продукції. Характеристика положень законів, які регулюють процес державних замовлень.
- 11 Місце соціально-економічних прогнозів у системі державного регулювання економіки.
- 12 Функції економічного й соціального прогнозування. Об'єкти й суб'єкти прогнозування.
- 13 Система та класифікація соціально-економічних прогнозів. Принципи соціально-економічного прогнозування.
- 14 Експертні методи прогнозування.

- 15 Формалізовані методи прогнозування
- 16 Бюджетна політика, її складові: політика доходів і видатків, їхній взаємозв'язок.
- 17 Суб'єкти державного регулювання фінансової політики.
- 18 Консолідований бюджет. Міжбюджетні відносини.
- 19 Бюджетна резолюція.
- 20 Державний бюджет як інструмент державного регулювання економіки.
- 21 Мультиплікатор державних витрат. Державні витрати як засіб стимулювання економічної активності в країні.
- 22 Субсидії і субвенції. Роль бюджету в реалізації соціальної політики держави.
- 23 Дефіцит бюджету. Способи регулювання дефіциту.
- 24 Державний борг (внутрішній і зовнішній), його виникнення та погашення.
- 25 Податки як інструмент державного регулювання економіки.
- 26 Принципи раціональної податкової системи.
- 27 Податкове планування, його основні напрями.
- 28 Податки як автоматичний стабілізатор економіки.
- 29 Грошово-кредитна політика. Загальна характеристика.
- 30 Національний банк як суб'єкт державного регулювання економіки, його завдання та функції.
- 31 Характеристика умов ефективної грошово-кредитної політики.
- 32 Механізм грошового мультиплікатора.
- 33 Правила грошової політики.
- 34 Інструменти грошово-кредитного регулювання економіки.
- 35 Облікова політика та її вплив на економіку.
- 36 Переваги і проблеми грошово-кредитної політики.
- 37 Антиінфляційне регулювання економіки.
- 38 Ціни як інструмент державного регулювання економіки.

39 Цінове регулювання діяльності природних і штучних монополістів. Контроль за дотриманням державної дисципліни цін і тарифів.

40 Сутність, завдання та форми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

41 Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

42 Валютне регулювання: теорія, досвід і практика застосування.

43 Типи валютного регулювання.

44 Сутність, завдання та форми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

45 Завдання і функції державних органів щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

46 Державне регулювання експортно-імпортних операцій.

47 Державне регулювання валютних операцій і кредитно-розрахункових відносин.

48 Фактори структурних зрушень в економіці. Методи впливу на структурні зрушення в економіці.

49 Антициклічна політика: її характерні ознаки.

50 Антимонопольна політика держави: її характерні ознаки.

51 Інвестиції як фактор структурних зрушень в економіці.

52 Поняття інвестицій та інвестиційної діяльності.

53 Пряме управління державними інвестиціями. Державні капітальні вкладення.

54 Форми державного регулювання умов інвестиційної діяльності.

55 Державне регулювання ринку цінних паперів.

56 Напрями державної політики в галузі науково-технічного прогресу.

57 Форми державного регулювання розвитку науки і техніки.

58 Пряме втручання держави в процеси розвитку науки і техніки. Державні науково-технічні програми.

59 Непряме регулювання розвитку науково-технічного прогресу. Важелі державної підтримки розвитку НТР (податкові пільги, застосування політики прискореної амортизації тощо).

60 Державна політика в галузі патентів і ліцензій. Роль інноваційних фондів у розвитку науки і техніки.

61 Підприємництво як об'єкт державного регулювання.

62 Державна політика підтримки малого та середнього підприємництва.

63 Державне регулювання металургійної промисловості України.

64 Державне регулювання ПЕК України.

65 Державне регулювання промисловості України.

66 Державне регулювання будівельної галузі України.

67 Державне регулювання АПК України.

68 Державне регулювання транспортної галузі України.

69 Державне регулювання науки і освіти України.

70 Завдання державного регулювання ринку праці.

71 Особливості регулювання оплати праці в ринковій економіці.
Функції держави в регулюванні оплати праці.

72 Завдання державного регулювання рівня життя і соціального страхування. Система узагальнюючих показників рівня життя населення.

73 Завдання державного регулювання розвитку соціальної інфраструктури.

74 Політика нарощування експортного потенціалу, відродження та підтримки національного товаровиробника.

75 Державне регулювання розвитку регіонів.

76 Державне регулювання природоохоронної діяльності.

77 Концепція сталого розвитку як загальна парадигма України.

78 Державна екологічна політика.

79 Екологічний податок як інструмент державного регулювання економіки.

80 Сучасні тенденції державної екологічної політики: досвід розвинених країн.

Вимоги до виконання теоретичної частини контрольної роботи

- 1 Матеріал має бути викладений чітко, послідовно, логічно, доступно для розуміння, але без спрощення, втрати суто наукового викладення.
- 2 Обсяг теоретичної частини має становити 7-10 сторінок.
- 3 Обов'язково необхідно включити огляд новітніх літературних даних з обраної проблематики (мінімум п'ять джерел, перевагу надати монографіям, навчальним посібникам, науковим статтям фахових видань (www.nbu.gov.ua)).
- 4 Після написання теоретичної частини контрольної роботи здобувач надає матеріали викладачеві для перевірки, після чого виправляє вказані недоліки, за наявності їх.
- 5 Захист теоретичної частини контрольної роботи відбувається шляхом доповіді. Доповідь має бути змістовним вираженням теоретичних положень контрольної роботи з зазначенням актуальності, тривати не більше 5 хв, стисло розкривати тематику роботи, результати дослідження та висновки.
- 6 Матеріал теоретичної частини контрольної роботи оформлюється за правилами нормоконтролю, встановленому в УкрДУЗТ.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Завдання 1

Розрахувати структуру доходів і видатків за даними з таблиці 2, визначити дефіцит (профіцит) бюджету.

Таблиця 2 – Зведений бюджет України, млн грн

Показник	Варіант									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	2005 р.	2010 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Доходи, разом, у т. ч.										
Податкові надходження	98065,2	234447,7	507635,9	650781,7	828158,8	986348,5	1070321,8	1136687,2	1453804,1	1343225
Неподаткові надходження	31778	73837	140154,4	125502,9	154552,1	192716,6	212858,5	234421,6	202591,8	368730,2
Доходи від операцій із капіталом	2803,9	3143,2	1799,5	1594	2160,5	2801	3111,9	3552,5	3790,9	2887
Від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	182,5	305,6	1882,2	4198,2	1631,2	1559	1184,2	1176	1366	481314
Цільові фонди	1353,6	2772,7	558,9	782,8	30467	865,6	2372,8	836,4	780,8	478,5
Видатки, разом, у т. ч.										
Загальнодержавні функції	15480,9	44902,5	117642,4	134256,9	166295,1	191550	203109,2	204819,6	252752,4	248475,9
з них обслуговування боргу	3311,6	16395,4	86172,7	96105,2	110578,2	116088	120096,1	121239,4	152003,1	158907,4
Оборона	6041	11347,1	52015,8	59359,1	74360,4	97024,1	106627,8	120374,1	127527	1143163,6

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Громадський порядок, безпека та судова влада	10226,8	28825,6	54963	72056,6	88485,3	118025,5	143694,4	159509,6	176149,9	454457
Економічна діяльність	19115,1	43832,4	56257,3	66191,3	102883,4	140761,4	154218	262916,6	293637,3	156484,3
Охорона навколишнього природного середовища	1252,5	2872,4	5529,7	6255,4	7349,3	8242,1	9731,1	9056,6	10620,6	5226,7
Житлово-комунальне господарство	3914,2	5431,3	15700,4	17547,5	27178,5	30345,5	34490	32214,5	56935,6	41160,1
Охорона здоров'я	15476,5	44745,4	71001,1	75503,4	102392,4	115852	128384,6	175789,7	204121,8	215275,8
Духовний і фізичний розвиток	3449,8	11525,4	16228,3	16897,8	24342,3	28993,1	31550,1	31710,9	43358,4	33678,8
Освіта	26801,8	79826	114193,5	129437,7	177915,8	210032,3	238758,7	252283,7	312917,9	290761
Соціальний захист і соціальне забезпечення	39940,2	104534,9	176339,8	258326,1	285761,7	309363,6	321786,7	346720,5	367346,6	455188,1
Кредитування	290,7	1348,4	3057,8	1841,3	2122,1	1893	4762,7	5736,8	4775,7	-2242,5

Методичні вказівки до завдання 1

У процесі збалансування дохідної і видаткової частин бюджету формують відповідний баланс (стан бюджету), який може визначатися рівновагою доходів і видатків, профіцитом (перевищенням доходів над видатками), дефіцитом (перевищенням видатків над бюджетними доходами):

$$S_B = Rev - Exp, \quad (1)$$

де S_B – дефіцит або профіцит (сальдо бюджету);

Rev – бюджетні доходи;

Exp – бюджетні видатки.

Часто дефіцит породжений одночасною дією кількох факторів (політичних, економічних, фінансових), тому з правових і економічних міркувань надзвичайно важливо:

а) передбачити верхню допустиму межу дефіциту. Економісти доводять, що допустима величина бюджетного дефіциту не може перевищувати 3-5 % ВВП (чинне законодавство України не встановлює жодного індикатора);

б) вжити всіх можливих заходів щодо зменшення розмірів дефіциту. Мінімізації дефіциту бюджету досягають різними методами під час роботи над складанням проекту бюджету і його затвердженням, а також під час виконання бюджету, якщо дефіцит зростає;

в) застосовувати коректні методи погашення бюджетного дефіциту.

Завдання 2

Розрахувати втрати реального ВВП унаслідок циклічного безробіття (за законом Оукена), якщо коефіцієнт чутливості ВВП до циклічного безробіття (коефіцієнт Оукена) 2,5 %. Вихідні дані подано в таблиці 3.

Таблиця 3 – Показники, що характеризують економіку країни

Показник	Варіант									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Номінальний ВВП, млрд грн	1409	1455	1567	1979	2383	2983	3559	3975	4194	5460
Індекс цін ВВП, %	100,5	124,9	120	143,3	112,4	113,7	109,8	104,1	105	110
Природне безробіття, %	3,6	3,2	3,5	3,7	2,8	3,8	3,9	2,7	3,6	4,1
Чисельність безробітних, млн люд	1,7	1,6	1,8	1,7	1,7	1,7	1,6	1,5	1,7	1,7
Чисельність економічно активного населення, млн люд.	20,4	20,5	19,0	17,4	17,3	15,6	17,3	17,4	16,9	16,7

Методичні вказівки до завдання 2

Закон Оукена — емпірично встановлена зворотна залежність між рівнем безробіття і обсягом виробленого ВВП. Це означає, що коли рівень безробіття зростає, економічне зростання знижується, і навпаки.

Закон Оукена виражено у вигляді формули

$$\Delta GDP = -c \times (u - u^*), \quad (2)$$

де ΔGDP – приріст реального ВВП;

c – коефіцієнт Оукена;

u – фактичний рівень безробіття;

u^* – природний рівень безробіття.

Коефіцієнт Оукена – це константа, яка визначає силу зв'язку між рівнем безробіття і економічним зростанням. Звичайно значення коефіцієнта Оукена знаходиться в межах від 2 до 3 %, що означає, що кожне зростання рівня безробіття на 1 % призводить до зниження реального ВВП на 2-3 %.

Рівень безробіття (за методологією МОП) визначають як відношення (у відсотках) кількості безробітних віком 15–70 років до економічно активного населення (робочої сили) зазначеного віку або відповідної соціально-демографічної ознаки.

Для обчислення рівня фактичного безробіття використовують формулу

$$РБ = ЧБ * 100 / Чean, \quad (3)$$

де РБ — рівень безробіття, %;

Чб — чисельність безробітних, люд;

Чean — чисельність економічно активного населення, люд.

Безробітні – особи (зареєстровані та незареєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно відповідають трьом умовам: не мали роботи (прибуткового заняття); впродовж останніх чотирьох тижнів активно шукали роботу або намагались організувати власну справу; упродовж найближчих двох тижнів готові приступити до роботи, тобто почати працювати за наймом або на власному підприємстві з метою отримання оплати чи доходу.

Економічно активне населення – це населення обох статей віком 15-70 років, яке протягом певного періоду забезпечує пропозицію робочої сили для виробництва товарів і послуг [8].

Природний рівень безробіття – це рівень безробіття, який існує в умовах повної зайнятості, коли всі працездатні особи, які бажають працювати, мають роботу. Природний рівень безробіття зазвичай вважають структурним явищем, пов'язаним із недосконаlostями ринку праці, такими як невідповідність навичок працівників вимогам роботодавців.

Завдання 3

На основі рейтингової оцінки регіонів України за напрямом «Людський розвиток» (таблиця 4) поділити регіони на групи, визначити регіони-лідери і аутсайтери.

Таблиця 4 – Інтегральна оцінка регіонального людського розвитку

Регіон	Варіант									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
АР Крим	3,8535	3,8655	3,7857	3,7714	3,9431
Вінницька	3,5527	3,5362	3,5251	3,5717	3,6658	3,6424	3,7046	3,7291	3,8262	3,8566
Волинська	3,4434	3,5214	3,5260	3,6245	3,7389	3,7373	3,7696	3,8250	3,8700	3,8109
Дніпропетровська	3,6864	3,6368	3,6140	3,6143	3,7400	3,7316	3,7867	3,7816	3,8279	3,7686
Донецька	3,6001	3,4870	3,5247	3,5759	3,7543
Житомирська	3,3876	3,4065	3,3373	3,3561	3,5397	3,4901	3,5892	3,5712	3,5656	3,5472
Закарпатська	4,1231	3,9044	3,8340	3,8658	4,0678	3,9745	4,0536	4,0275	4,2995	4,0233
Запорізька	3,6070	3,6237	3,6401	3,8047	3,9556	3,9174	3,9743	3,9546	3,8499	3,8184
Івано-Франківська	3,6423	3,6040	3,6198	3,6492	3,7530	3,6219	3,8112	3,8923	4,3968	4,1554
Київська	3,8512	3,7621	3,8014	3,8023	3,9184	3,8714	3,9245	3,8592	3,8229	3,7541
Кіровоградська	3,3035	3,2931	3,3593	3,4427	3,5411	3,5516	3,4954	3,5650	3,6333	3,5257
Луганська	3,4880	3,4536	3,5344	3,5682	3,7665
Львівська	3,7952	3,8296	3,7764	3,8261	3,9988	4,0087	4,0451	4,0810	4,1922	4,1307
Миколаївська	3,7498	3,6212	3,5967	3,6926	3,9106	3,7421	3,8185	3,8199	3,8647	3,8647
Одеська	3,6542	3,6784	3,7470	3,7215	3,8299	3,8245	3,8602	3,7879	3,8017	3,7100
Полтавська	3,6340	3,6757	3,7260	3,8062	3,8390	3,8333	3,8222	3,8530	3,8509	3,9103
Рівненська	3,6273	3,5388	3,6082	3,5972	3,6985	3,6417	3,7169	3,7163	3,6738	3,6576
Сумська	3,5728	3,4405	3,5772	3,5608	3,5752	3,6030	3,6433	3,6951	3,8151	3,7425
Тернопільська	3,6102	3,6510	3,6305	3,6748	3,7310	3,7619	3,8278	3,8709	3,9584	3,9749
Харківська	3,8813	3,8497	3,8512	3,9566	4,1489	4,2141	4,2745	4,1996	4,0752	4,0564
Херсонська	3,4677	3,3796	3,4265	3,4941	3,5957	3,5008	3,5794	3,6090	3,6267	3,5438
Хмельницька	3,5773	3,5406	3,5575	3,5424	3,6684	3,7194	3,6864	3,6479	3,6694	3,6188
Черкаська	3,7091	3,7421	3,7848	3,7928	3,7344	3,7651	3,7570	3,7772	3,7325	3,7286
Чернівецька	3,8256	3,9271	3,8510	3,8889	4,0393	4,1549	4,1598	4,1321	4,3624	4,2294
Чернігівська	3,4638	3,4439	3,5215	3,5798	3,7055	3,6821	3,7533	3,6709	3,6475	3,7247

Методичні вказівки до завдання 3

Індекс регіонального людського розвитку (ІРЛР) є інтегральним показником, що характеризує досягнення регіонів України у сфері людського розвитку, розраховуваний за методикою Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. Індекс нараховує 33 показники, зведені в шість субіндексів (за окремими аспектами людського розвитку: відтворення населення; соціальне становище; комфортне життя; добробут; гідна праця; освіта). Субіндекси утворюють єдиний інтегральний показник для певного регіону України [21].

Використовуючи дані про ІРЛР, поділити регіони на групи:

- 1) високий рівень розвитку;
- 2) вище середнього;
- 3) середній;
- 4) нижче середнього;
- 5) низький.

Для поділу регіонів необхідно розробити шкалу оцінювання, враховуючи, що регіони з низьким рівнем мають характеристики від X_{min} до X_{min+I} і т. д.

Величина інтервалу I

$$I = \frac{X_{max} - X_{min}}{5}, \quad (4)$$

де X_{max} та X_{min} – максимальне та мінімальне значення показника.

Завдання 4

Визначити ефективність бюджетної програми, використовуючи вихідні дані таблиці 5.

Таблиця 5 – Виконання результативних показників бюджетної програми

Показник	Варіант									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>Попередній період</i>										
<i>Затверджено</i>										
Кількість виданих книг на одного працівника, од.	10500	10250	10320	10450	10230	10180	10650	10600	10480	10520
Середні затрати на обслуговування одного читача, грн	71,6	72,1	71,3	71,5	71,4	71,6	71,2	71,8	72,2	71,2
Динаміка збільшення кількості виданих книг у плановому періоді відносно фактичного показника попереднього періоду, %	4,4	4,3	4,4	4,5	4,6	4,4	4,3	4,7	4,4	4,5
<i>Виконано</i>										
Кількість виданих книг на одного працівника, од.	11000	10970	10590	10980	10950	11200	10900	10960	10850	10870
Середні затрати на обслуговування одного читача, грн	74,9	72,5	74,8	74,7	74,3	74,2	73,9	73,7	74,1	73,8
Динаміка збільшення кількості виданих книг у плановому періоді відносно фактичного показника попереднього періоду, %	4,8	4,5	4,7	4,6	4,4	4,8	4,8	4,9	4,5	4,7

Продовження таблиці 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>Звітний період</i>										
<i>Затверджено</i>										
Кількість виданих книг на одного працівника, од.	11450	11320	11500	11470	11500	11350	11420	11480	11490	11500
Середні затрати на обслуговування одного читача, грн	75,8	74,5	74,8	74,7	74,3	74,2	73,9	73,7	74,1	75,8
Динаміка збільшення кількості виданих книг у плановому періоді відносно фактичного показника попереднього періоду, %	4,6	4,5	4,7	4,6	4,4	4,8	4,8	4,9	4,5	4,6
<i>Виконано</i>										
Кількість виданих книг на одного працівника, од.	12100	12090	12120	12095	12125	12085	12108	12010	12050	12030
Середні затрати на обслуговування одного читача, грн	75,6	74,3	74,7	74,6	74,7	74,3	74,2	73,9	73,7	75,6
Динаміка збільшення кількості виданих книг у плановому періоді відносно фактичного показника попереднього періоду, %	4,5	4,7	4,6	4,7	4,4	4,9	4,7	4,9	4,6	4,5

Методичні вказівки до завдання 4

Оцінювання ефективності бюджетних програм є важливою складовою бюджетного процесу, адже передбачає заходи з моніторингу, аналізу і контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів.

Основними завданнями оцінювання ефективності бюджетних програм при виконанні бюджету є:

- визначення рівня ефективності та результативності бюджетної програми шляхом встановлення взаємозв'язку між досягнутими результатами і використаним обсягом бюджетних коштів;

- визначення ступеня досягнення запланованої мети, виконання завдань бюджетної програми шляхом аналізу отриманих результативних показників;

- виявлення факторів, що перешкоджають виконанню бюджетних програм і досягненню запланованих результативних показників бюджетної програми;

- розроблення пропозицій щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів;

- прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Ефективність бюджетної програми оцінюють за такими критеріями:

- 1) виконання бюджетної програми за напрямами використання бюджетних коштів;

- 2) виконання бюджетної програми за джерелами надходжень спеціального фонду;

- 3) виконання результативних показників бюджетної програми за напрямами використання бюджетних коштів;

- 4) виконання результативних показників бюджетної програми порівняно з показниками попереднього року;

- 5) наявність фінансових порушень за результатами контрольних заходів;

- 6) стан фінансової дисципліни.

Бюджетні програми аналізують за середніми індексами виконання результативних показників. Для розрахунку індексів використовують показники ефективності та якості (разом за загальним і спеціальним фондами), що характеризують виконання бюджетної програми. При цьому всі результативні показники бюджетної програми поділяють на стимулятори та дестимулятори.

Показники-стимулятори – це результативні показники, для яких перевиконання планових значень є бажаним і позитивно впливає на результат програми.

Показники-дестимулятори – це результативні показники, для яких перевиконання планових значень має негативний ефект на результативність програми.

Методика передбачає порівняння фактичних показників виконання програми (показників ефективності та якості) із запланованими на звітний бюджетний період і відповідними показниками попередніх періодів.

Розглянемо алгоритм реалізації методики [27].

1 Для розрахунку середнього індексу виконання показників ефективності бюджетної програми використовуємо формулу суми відношень фактичних і планових значень усіх показників ефективності, що характеризують виконання бюджетної програми:

$$\bar{I}_{(ef)} = \sum \frac{\Pi_{(ef)i_{факт}}}{\Pi_{(ef)i_{план}}} \div Z_{(ef)} \cdot 100, \quad (5)$$

де $\sum \frac{\Pi_{(ef)i_{факт}}}{\Pi_{(ef)i_{план}}}$ – сума відношень фактичних і планових значень усіх показників ефективності, що характеризують виконання бюджетної програми;

$Z_{(ef)}$ – кількість показників ефективності бюджетної програми.

2 Для розрахунку середнього індексу виконання показників якості бюджетної програми використовуємо формулу

$$\bar{I}_{(як)} = \sum \frac{\Pi_{(як)i\text{факт}}}{\Pi_{(як)i\text{план}}} \div z_{(як)} \cdot 100, \quad (6)$$

де $\sum \frac{\Pi_{(як)i\text{факт}}}{\Pi_{(як)i\text{план}}}$ – сума відношень фактичних і планових значень усіх показників якості, що характеризують виконання бюджетної програми;
 $z_{(як)}$ – кількість показників якості бюджетної програми.

3 Для порівняння поточної результативності бюджетної програми з показниками попередніх періодів використовуємо формулу

$$\bar{I}_1 = \frac{\bar{I}_{(еф)звіт}}{\bar{I}_{(еф)баз}}, \quad (7)$$

де $\bar{I}_{(еф)}$ – середній індекс виконання показників ефективності бюджетної програми;
звіт, баз – підрядкові індекси, що характеризують величини відповідно звітного та попереднього бюджетних періодів.

Для розрахунку кількості набраних балів за параметром порівняння результативності бюджетної програми з показниками попередніх періодів використовують шкалу, наведену в таблиці 6.

При розрахунках за вищенаведеним алгоритмом для всіх показників-дестимуляторів потрібно використовувати обернене значення ($\frac{\Pi_{i\text{план}}}{\Pi_{i\text{факт}}}$). Якщо при розрахунках фактичні значення показника значно перевищують запланований показник ($\frac{\Pi_{i\text{план}}}{\Pi_{i\text{факт}}} \geq 1,3$), то такий коефіцієнт ураховують лише за

умови детального аналізу та обґрунтування того, що це відбулось не через заниження планового показника. В іншому випадку такий показник не беруть до уваги при розрахунках.

Таблиця 6 – Шкала оцінювання бюджетних програм

Критерій оцінювання	Кількість балів
$\bar{I}_1 < 0,85$	0
$0,85 \leq \bar{I}_1 < 1$	15
$\bar{I}_1 \geq 1$	25

З метою деталізації розрахунків за наведеною методикою розрахунку можуть обчислювати середні індекси для кожного завдання бюджетної програми. Отримані значення свідчать про те, що групи показників кожного завдання бюджетної програми позитивно чи негативно впливали на результат програми в цілому.

Кінцевий розрахунок загальної ефективності бюджетної програми складається з загальної суми набраних балів за кожним із параметрів оцінювання:

$$E = \bar{I}_{(ef)} + \bar{I}_{(як)} + \bar{I}_1 , \quad (8)$$

де : $\bar{I}_{(ef)}$ – середній індекс виконання показників ефективності бюджетної програми;

· $\bar{I}_{(як)}$ – середній індекс виконання показників якості бюджетної програми;

\bar{I}_1 – порівняння результативності бюджетної програми з показниками попередніх періодів.

Отриману в результаті такого розрахунку кількість балів порівнюють зі шкалою аналізу ефективності бюджетних програм (таблиця 7).

Таблиця 7 – Шкала визначення рівня ефективності бюджетної програми

Ефективність бюджетної програми	Кількість балів <i>(пропонована шкала)</i>
Висока ефективність програми	215 і більше балів
Середня ефективність програми	190-215 балів
Низька ефективність програми	менше 190 балів

Для бюджетних програм (окремих завдань програми), які не містять групи результативних показників ефективності або якості, і бюджетних програм, для яких нема даних за попередні бюджетні періоди, загальну шкалу оцінювання ефективності бюджетної програми слід корегувати. Відсутність даних для розрахунку кожного з параметрів оцінювання зменшує відповідне значення кількості балів за шкалою ефективності програми на 100 для: $\bar{I}_{(ef)}$, $\bar{I}_{(як)}$ і 25 (для \bar{I}_1).

Якщо бюджетна програма за результатами оцінювання має низьку ефективність, необхідно:

- провести поглиблений аналіз за всіма результативними показниками бюджетної програми (показниками затрат, продукту, ефективності та якості) у розрізі кожного завдання окремо;

- провести аналіз факторів, які мали негативний вплив на виконання бюджетної програми, вказавши внутрішні (на які головний розпорядник міг впливати) і зовнішні фактори (на які головний розпорядник не міг впливати, включаючи форс-мажорні обставини);

- визначити причини, через які не досягнуто запланованих результатів, і надати обґрунтовані пропозиції щодо внесення змін до реалізації бюджетної програми з метою їх поліпшення;

- підготувати описовий звіт про причини низької ефективності програми в розрізі її завдань і результативних показників.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольну роботу оформляють за такими вимогами:

- обсяг контрольної роботи (реферату) від десяти до двадцяти сторінок комп'ютерного набору формату А4. Міжрядковий інтервал 1,5. Шрифт Times New Roman, розмір (кегель) – 14. Абзац – 1,25 мм. Поля з усіх боків – 20 мм;
- рисунки і таблиці набирають шрифтом Times New Roman 12 з одинарним міжрядковим інтервалом;
- перелік літератури має містити відомості з доступних джерел і бути оформлений за чинним стандартом. Посилання в тексті на літературу подають у прямих дужках, наприклад [5]. Кількість літературних джерел – не менше п'яти.

Контрольна робота має складатися з логічно взаємопов'язаних розділів за схемою:

- 1) титульний аркуш (зразок оформлення наведено в додатку А);
- 2) зміст;
- 3) теоретична частина;
- 4) практична частина;
- 5) список використаних джерел.

ВИМОГИ ДО ЗАХИСТУ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ІСПИТУ

Оформлену відповідно до установлених вимог контрольну роботу подають керівнику. Керівник перевіряє відповідність завданню змісту контрольної роботи, якість її розроблення, правильність оформлення. Зауваження керівник робить на сторінках тексту і/або в системі LMS Moodle.

Недоліки, визначені в роботі, слід виправити до захисту. Роботу допускають до захисту, якщо на ній є позначка керівника «до захисту» чи «до захисту після доопрацювання».

Захист контрольної роботи відбувається у встановлені керівником терміни, і складається з відповідей здобувача за темою роботи на запитання викладача. Відповіді мають бути обґрунтованими та чіткими.

Результати захисту визначає керівник.

Для складання іспиту з дисципліни необхідно відповісти на запитання або тестові питання за однією з тем і набрати не нижче 60 балів (задовільно).

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1 Сутність стратегії соціально-економічної політики держави. Визначення суспільних потреб та інтересів.

2 Ієрархія і дерево цілей державної економічної політики.

3 Стратегічні, тактичні та оперативні цілі; концепція соціально-економічної політики та державного управління економікою.

4 Соціально орієнтована ринкова економіка як стратегічний орієнтир економічної політики.

5 Сутність макроекономічного планування, директивне та індикативне планування.

6 Державна програма економічного і соціального розвитку України як форма макроекономічного планування.

7 Принципи макроекономічного планування.

8 Система показників макроекономічних планів.

9 Балансовий і нормативний методи планово-економічних розрахунків.

10 Структура Державної програми економічного і соціального розвитку України.

11 Сутність державного програмно-цільового планування та цільових комплексних програм.

12 Класифікація цільових комплексних програм.

13 Етапи програмно-цільового планування.

14 Структура цільової комплексної програми.

- 15 Фінансова та бюджетна системи.
- 16 Зведений баланс фінансових ресурсів держави.
- 17 Доходи і видатки державного бюджету України.
- 18 Збалансованість (профіцит, дефіцит, секвестр) державного бюджету.
- 19 Засоби подолання бюджетного дефіциту.
- 20 Етапи бюджетного процесу в Україні.
- 21 Система оподаткування в Україні.
- 22 Система податкових органів України.
- 23 Форми і класифікація податків.
- 24 Загальнодержавні податки, податкові пільги.
- 25 Склад і функції сектору загального державного управління.
- 26 Методи державного управління економікою.
27. Приватизація.
- 28 Сутність державних замовлень і державних контрактів. Замовники та виконавці державних замовлень.
- 29 Етапи конкурсного відбору виконавців державних замовлень.
- 30 Банківська система України.
- 31 Функції НБУ.
- 32 Методи грошово-кредитного регулювання.
- 33 Роль держави в інвестиційній сфері.
- 34 Податкове, бюджетне та грошово-кредитне регулювання інвестиційної діяльності.
- 35 Державне регулювання інвестиційної діяльності.
- 36 Науково-технічний прогрес і соціально-економічний розвиток.
- 37 Необхідність і сутність науково-технічної політики.
- 38 Форми та методи реалізації науково-технічної політики.
- 39 Державне регулювання інноваційних процесів.
- 40 Ефективність державної підтримки інноваційних процесів.
- 41 Підприємництво як об'єкт державного регулювання.
- 42 Роль держави у становленні підприємницького середовища.

- 43 Методи і засоби державного регулювання підприємництва.
- 44 Приватизація як фактор державного регулювання підприємництва.
- 45 Антимонопольна політика держави.
- 46 Сутність, завдання, пріоритети зовнішньоекономічної політики держави.
- 47 Тарифні методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
- 48 Нетарифні методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
- 49 Необхідність і сутність державного регулювання цін.
- 50 Антиінфляційна політика.
- 51 Сутність і завдання регіональної економічної політики.
- 52 Механізм реалізації регіональної економічної політики держави.
- 53 Засоби і методи державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів.
- 54 Екологічна політика.
- 55 Стратегія сталого розвитку.

Список літератури

- 1 Конституція України: від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
- 2 Бюджетний Кодекс України: від 8 липня 2010 року № 2456-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
- 3 Господарський кодекс України: від 9 січня 2007 року № 549-V.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
- 4 Митний кодекс України: від 13 березня 2012 року № 4495-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
- 5 Податковий кодекс України: від 2 грудня 2010 року № 2755-V.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
- 6 Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23 березня 2000 року № 1602-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.
- 7 Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5 жовтня 2000 року № 2017-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.
- 8 Про зайнятість населення: Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1725-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
- 9 Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 13 січня 2012 року № 4231-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>.
- 10 Про публічні закупівлі: Закон України від 25 грудня 2015 року № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
- 11 Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
- 12 Про інвестиційну діяльність: Закон України від 2 червня 2011 року № 3461-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

13 Про інноваційну діяльність: Закон України від 8 вересня 2011 року № 3715-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> .

14 Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22 березня 2012 року № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.

15 Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05 лютого 2015 року № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19> .

16 Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

17 Методика здійснення порівняльного аналізу ефективності бюджетних програм, які виконуються розпорядниками коштів місцевих бюджетів: Лист Міністерства фінансів України від 19.09.2013 року № 31-05110-14-5/27486. URL: https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/metodyka_zdiysnennya_porivnyalnogo_analizu.pdf.

18 Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти: затв. Наказом ректора УкрДУЗТ. Харків: УкрДУЗТ, 2018. 13 с. URL: https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/poloz_zap_plagiat.pdf.

19 Положення про організацію освітнього процесу в Українському державному університеті залізничного транспорту: затв. Наказом ректора УкрДУЗТ. Харків: УкрДУЗТ, 2021. 42 с. URL: https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/polozhennja-pro-oor-2021-mdi-09_02_2021.pdf.

20 Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та роботу екзаменаційної комісії Українського державного університету залізничного транспорту: затв. Наказом ректора УкрДУЗТ. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 9 с. URL: https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/poloz_zdob_osvit.pdf .

21 Державна служба статистики: офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

22 Ефективність грошово-кредитної політики в Україні в умовах глобальної економічної дестабілізації: колективна монографія /за ред. Є. О. Бублика ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2023. 216 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/Efektyvnist-hroshovokredytnoi-polityky-v-Ukraini.pdf>.

23 Загальний механізм та чинники стабілізації соціально-економічного розвитку України: монографія / за ред. В. М. Гейця та А. А. Гриценка; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Київ, 2022. 302 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/Zagalnyj-mehanizm-ta-chynnyky-stabilizacii.pdf>.

24 Калетнік Г. М., Мазур А. Г., Кубай О. Г. Державне регулювання економіки: навч. посіб. Київ: Хай–Тек Прес, 2017. 427 с.

25 Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. Львів: «Новий Світ–2000», 2020. 428 с.

26 Несененко П. П., Артеменко О. А., Патлатой О. Є. Теоретичні основи економічної політики: навч. посіб. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2019. 306 с.

27 Планування та виконання місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу: навч. посіб / за заг. ред. В. В. Зубенка; ІБСЕД, Проєкт «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». Вид. 6-те, випр. та доп. Київ, 2017. 144 с.

28 Стельмащук А. М. Державне регулювання економіки: навч. посіб. Тернопіль: ТАНГ, 2000. 315 с.

29 Шibaєва Н. В., Бабан Т. О. Державне регулювання економіки: навч. посіб. Харків: ДБТУ, 2022. 272 с.

ДОДАТОК А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ

Кафедра «Економіка та управління виробничим і комерційним бізнесом»

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

З ДИСЦИПЛІНИ

«ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ»

Виконав(ла) студент(ка) ___ курсу
_____ групи
спеціальності 051 «Економіка»
Прізвище, ім'я, по батькові

Керівник:
Національна шкала:

Кількість балів: _____ Оцінка ECTS

Члени комісії

Харків - 2024

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

та завдання до контрольної роботи з дисципліни

«Державне управління економікою»

Відповідальний за випуск Корінь М. В.

Редактор Ібрагімова Н. В.

Підписано до друку 22.04.2024 р.

Умовн. друк. арк. 2,0. Тираж . Замовлення № .

Видавець та виготовлювач Український державний університет залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейєрбаха,7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018